

MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR – 160

Daycest

BAKI – 2022

Tərtibçi:

L.Əhmədova

Elmi redaktor:

K.M.Tahirov,

professor,

Əməkdar mədəniyyət işçisi

Mirzə Ələkbər Sabir – 160: daycest / tərt. ed. L.Əhmədova;
elmi red. K.Tahirov.– Bakı, 2022.– 31 s.

© Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2022

Tərtibçidən

Bu il Azərbaycan satirik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illik yubileyi qeyd edilir.

Təqdim olunan daycestdə (*ingilis dilindən tərcümədə “xülasə”, “toplu” mənasını verir*) görkəmli şairin həyat və yaradıcılığından bəhs edən, 2020-2022-ci illərdə ölkə ərazisində müxtəlif dövri nəşrlərdə dərc edilən məqalələr araşdırılmış və seçmə yolu ilə diqqətə çatdırılmışdır. Məqalələr illər üzrə, daxildə isə əlifba sırası ilə verilmişdir.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya ünvanlayan mütəxəssis və oxuculara əvvəlcədən öz minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000, Bakı şəh., Xaqani küç. 57

E-mail: anl.metodikixidmet@yandex.ru

<http://www.millikitabxana.az/onlineservices/methodical-services>

URL: www.millikitabxana.az

Mirzə Ələkbər Sabirin həyat və yaradıcılığı haqqında

Ələkbər Zeynalabdin oğlu Tahirzadə (Mirzə Ələkbər Sabir) 1862-ci il may ayının 30-da Şamaxıda anadan olmuşdur. Atası kiçik baqqal dükkanı olan dindar bir kişi idi və Ələkbəri gələcəkdə ruhani görmək istəyirdi. Buna görə oğlu səkkiz yaşına çatanda onu mollaxanaya qoymuşdu.

Mollaxanada şagirdlərin ilk vəzifəsi Quranı oxumaq idi. Ancaq Ələkbər Quranı oxuyub başa vurmada yazı yazdığı üçün mollası tərəfindən falaqqaya salınıb döyülmüşdü. Onu sıxan yalnız mollaxanadakı dözülməz qanun-qaydalar, maraqsız keçən dərslər idi. Evdə ata və anası səkkiz yaşlı oğullarını oruc tutmağa, namaz qılmağa məcbur edirdilər. Sabirin uşaq vaxtı yazdığı üç misralıq ilk şeirində bu acı həqiqət çox təsirli ifadə olunur:

*Tutdum orucu irəmazanda,
Qaldı iki gözüm qazanda,
Mollam da döyür yazı yazanda*

Sabir 12 yaşına qədər mollaxanada oxumuş, sonra məşhur şair Seyid Əzim Şirvaninin açdığı yeni üsullu məktəbə keçmişdi. Bu məktəb onun üçün faydalı olmuş, xüsusilə biliyinin və şairlik istedadının inkişafına kömək etmişdir. Müəllimi Ələkbərə fars dilindən şeirlər tərcümə etdirir, sonra bu tərcümələri oxuyub ona məsləhətlər verir, məktəbli şairin yaradıcılıq həvəsini artırır.

Seyid Əzim öz şagirdinin tərcümələri ilə bərabər, orijinal şeirlərini də oxuyub redaktə edirmiş. Lakin bir-iki il sonra atası Ələkbəri təhsildən ayırır öz dükanında köməkçi işlədir. Ancaq elmə və ədəbiyyata həvəsi sönməyən gənc yenə oxuyub yazmağında davam edir. Dostu Abbas Səhhətin yazdığına görə,

Sabir alış-verişdən ziyadə oxuyub-yazmağa həvəs göstərdiyi üçün atası hirsələnib tez-tez onu məzəmmət edirmiş, hətta bir dəfə şeir dəftərini də cırıbmış.

Atasının bu hərəkəti gənc Sabirə ağır təsir etsə də, onu mütaliədən və şeir yazmaqdan çəkindirə bilmir. Əksinə, bu münasibətlə yazdığı bir qitəsində o, şeir dəftərinin atası tərəfindən cırılmasına cavab olaraq şairlikdən əl çəkməyəcəyini, atası onu bir də incidərsə, Şamaxıdan çıxıb gedəcəyini qeyd edir.

Doğrudan da, Sabir atasının verdiyi əzab-əziyyətdən xilas olmaq üçün 1885-ci ildə ziyarət adı ilə səyahətə çıxıb, Orta Asiyaya, oradan da İrana gedir. O, Səbzivar, Nişapur, Səmərqənd, Buxara, Xorasan və başqa şəhərləri gəzir. Bir tərəfdən yerli feodal və ruhani ağaların taladığı bu yerlərin yoxsulluğu və cəhələri şairə ağır təsir bağışlayırsa, o biri tərəfdən bu şəhərlərdə tərəqqipərvər alim və yazıçılarla görüşüb tanış olur.

İlk səfərindən qayıdıandan sonra 1887-ci ildə o, qohumlarından olan Büllurnisə adlı qızla evlənir. On beş il ərzində onun 8 qızı, bir oğlu dünyaya gəlmişdir. Belə böyük ailə sahibi olmaq Sabirin vəziyyətini olduqca çətinləşdirmişdi. Başqa bir sənəti olmayan şair ailəsini dolandırmaq üçün sabun bişirib satır, ailəsini çox çətinliklə dolandırır. Buna baxmayaraq o, yenə dövrünün qabaqcıl ziyalıları ilə əlaqə saxlayır, bədii yaradıcılıqla məşğul olurdu.

1902-ci ildə baş vermiş dəhşətli zəlzələ şəhəri tar-mar etmişdi. Yanğın nəticəsində şəhərdə yüzlərcə imarət yanıb külə dönmüş, əhalinin çox qismi evsiz-eşiksiz, quru yerdə qalmışdı. Bu zaman Sabirin evi də dağılmışdı. Şair tək başına böyük bir çətinliklə ailəsi üçün müvəqqəti bir daxma düzəltmişdi.

Xatirələrdə deyilir ki, çox fədakar, qayğıkeş, mehriban ailə başçısı olan Sabir uşaqlarının yalnız maddi ehtiyacını deyil, mənəvi rahatlıq və tərəqqisini də təmin etməyə çalışmışdır. O, arvadını və

qızını savadlı görmək istəyir, onlara əlifba öyrədirmiş. Şairin qızı Səriyyə sonralar yazırdı ki, həyatının olduqca ağır, sıxıntılı keçməsinə baxmayaraq, atam xoş üzlü, zarafatçı, səmimi idi.

XIX əsrin sonu, XX əsrin ilk illərində ağır ailə qayğısı çəkən Sabir şeirdən bir qədər uzaqlaşsa da, tamam ayrılmamışdı. 1901-ci ildə Şamaxıya qayıdan Abbas Səhhətın bu zaman ona mənəvi cəhətdən böyük köməyi dəymişdi. Onlar boş vaxtlarında Şamaxının o zamankı ziyalılarında Ağəli Bəy Nasəh və Məhəmməd Tərrahla kiçik bir ədəbi məclis düzəldib, axşamlar klassik şairlərin və ya özlərinin şeirlərini oxuyub təhlil və müzakirə edirdilər.

XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq Sabirin şeirləri mətbuat səhifələrində görünür. 1903-cü ildə “Şərqi-Rus” qəzetində onun şeiri çap olunur. Bir qədər sonra isə o, “Həyat” qəzetində şeir çap etdirir. 1906-cı ildə “Molla Nəsrəddin” jurnalını öz arzularına müvafiq həqiqi bir xalq jurnalı kimi qarşılayıb onun ən sevimli şairi, ən fəal müəlliflərindən biri oldu. Bu zamandan C.Məmmədquluzadə ilə Sabir arasında qırılmaz dostluq münasibətləri yarandı. Hər iki sənətkar əməkçi xalqın qanını soran zalım ağalara, yaltaq ruhanilərə, satqın ziyalılara sarsıdıcı zərbələr vururdu.

Bütün bunların nəticəsi olaraq Sabir özünə çoxlu dost qazandığı kimi, düşmən də qazanmışdı. Şeirlərini gizli imzalarla yazmasına baxmayaraq, istər Şamaxıda və Bakıda, istərsə də Azərbaycanın başqa yerlərində və İranda bir çox irticaçılar şairin əsərlərini pisləyir, onun yazdığını oxuyanları kafir elan edirdilər. Hətta bəzən ruhanilər Sabirin ölümünə fitva verir, varlılar ona hədələyici məktublar göndərir, qoçular küçədə yolunu kəsib ağır sözlər deyirdilər.

1907-ci ilin əvvəllərində Sabir sabun bişirib satmaqdan əl çəkib, mətbuat və maarif sahəsində çalışmaq, şeir yaradıcılığını

daha müntəzəm davam etdirmək qərarına gəlir. O, Bakıya gəlib bir müddət “İrşad” qəzetinin redaksiyasında korrektor işləyir və müəllimlik imtiyazı əldə etmək üçün imtahan verməyə hazırlaşır. Bu arada Qori Müəllimlər Seminariyasında işləyən müəllim dostlarından bir neçə fərəhli məktub alır. Həmin məktublarda deyilirdi ki, yaxın zamanlarda seminariyanın Azərbaycan şöbəsində müəllim yeri boşalacaqdır. Dostları şairə həmin yeri tutmaq üçün təşəbbüs etməyi məsləhət görür və bu işdə ona kömək edəcəklərini bildirirdilər.

1908-ci il aprelin 11-də Bakı quberniya ruhani idarəsində imtahan verən şair mayın 7-də Tiflisə gedib, Qafqaz şeyxülislamı idarəsindən ana dili və şəriət müəllimi diplomu alır. Lakin Qoridən aldığı bir məktubdan sonra o, seminariyadan ümidini kəsməli olur. Bir müddət şair Şamaxı məktəblərindən birində köməkçi müəllim sifətilə dərs deyir. Müəllim yoldaşları onun dərin bilik və pedaqoji ustalıqla verdiyi dərsləri çox bəyənilir. Həmin ilin sentyabr ayında Sabir çoxdan arzuladığı “Ümid” məktəbini açmağa müvəffəq olur. Bu məktəbdə 60-a qədər şagird oxuyurdu. Yeni üsülda olan başqa məktəblərdəki kimi burada da şagirdlər skamyada oturur, əyani vəsaitlərdən istifadə edir, ekskursiyaya çıxırdılar. Məktəbdə ana dili, fars dili, hesab, coğrafiya və təbiətə dair məlumat verilir, Quran və şəriət dərsləri tədris edilirdi.

1910-cu ilin əvvəllərində Sabir Bakıya işləməyə gəlir. Əvvəlcə “Zənbur” jurnalının redaksiyasında çalışır. Az sonra Balaxanı məktəbində böyük həvəslə dərs deməyə başlayır. Müəllimliyi ilə bərabər, şair Balaxanı neft mədənlərində işləyən fəhlələrə, yerli inqilabçılara yaxınlaşaraq, onların açdıqları “Nur” kitabxanasının fəal üzvü olur. O ilin yazından Sabir Bakıda çıxan “Günəş” və “Həqiqət” qəzetlərinin redaksiyasında işləyir. “Günəş” qəzeti hər həftənin cümə günü “Palanduz” sərlövhəsi ilə gülüş səhifəsi

buraxırdı. Sabir bu səhifədə “Nizədar” və “Çuvalduz” imzaları ilə müntəzəm surətdə ifşaçı əsərlər çap etdirir. Şair eyni zamanda “Molla Nəsrəddin”ə də yazmaqda davam edirdi.

Aylarla ehtiyac içində, işsiz, əzab-əziyyətlə dolanan böyük şair 1910-cu ilin axırlarında ciyər xəstəliyinə tutulub, Şamaxıya qayıdır. 1911-ci ilin may ayında o, müalicə üçün Tiflisə gedib, dostu C.Məmmədquluzadənin evində yatır. “Molla Nəsrəddin”in əməkdaşları şairə böyük qayğıkeşlik göstərirlər. Xəstəliyinin getdikcə şiddətləndiyinə baxmayaraq, Sabir yenə şeir yazmağa davam edir, yeni-yeni taziyanələr üzərində işləyir, “Molla Nəsrəddin” jurnalının redaksiya işlərinə yaxından kömək edir.

İyun ayında həkimlər şairə cərrahiyyə əməliyyatı aparmağı təklif edirlər. Lakin xəstə buna razı olmur. O, Şamaxıya qayıdır. Axır günlərindən birində şair deyir:

*İstərəm ölməyi mən, leyk qaçar məndən əcəl,
Gör nə bədbəxtəm, əcəldən də gərək naz çəkəm!*

“Molla Nəsrəddin” jurnalı 1911-ci il 14-cü sayında xəstə şairə maddi yardım etməyə çağıran bir elan dərc edir. Bu elandan sonra Rusiyanın və Şərqi bir çox şəhərlərindən onlarla oxucu böyük xalq şairinə məhəbbət və hörmət əlaməti olaraq “Molla Nəsrəddin”in ünvanına ianə göndərirlər. Xəstəliyinin çox şiddətləndiyini və ona başqa bir əlac olmayacağını gören şair cərrahiyyə əməliyyatına razı olub, iyulun 8-də Bakıya gəlir. Lakin artıq həkimlər cərrahiyyənin də heç bir fayda verməyəcəyini söyləyərək, ona tez Şamaxıya qayıtmağı məsləhət görürlər. Jurnalist H.Qasımov xəstə şairlə Bakıda son görüşünü xatırlayaraq yazır: “... *Qəzetdə yazarsan, Sabir deyirdi ki, mən vüçümdə*

olan ətimi xalqımın yolunda çürütdüm. Əgər ömür vəfa etsəydi, sümüklərimi də xalqımın yolunda qoyardım”.

1911-ci il iyulun 12-də, həyatının və yaradıcılığının ən parlaq bir vaxtında Mirzə Ələkbər Sabir vəfat edir. Şairin cənazəsi Şamaxıda “Yeddi günbəz qəbiristanı”nda dəfn olunur.

Sabir bədii yaradıcılığa kiçik yaşlarında, Seyid Əzim Şirvaninin məktəbində oxuduğu zaman başlamış, ilk şeirlərini Şərqin Firdovsi, Sədi, Füzuli kimi böyük klassiklərinin təsiri ilə yazmışdır. Bu əsərlər lirik üslubda və əsasən qəzəl janrındadır. Başqa Azərbaycan sənətkarları kimi, Sabirin də qəzəllərinin ana xətti, leytmotivi məhəbbət duyğularının təsvir və tərənnümüdür.

Sabirin lirik qəhrəmanı Aşıqdır. O, sevgilisi haqqında orta əsr poeziyasından tanıdığımız aşıqların dili ilə danışaraq öz dərdlərini, həsrətini nağıl edir, ayrılıqdan, hicrandan, sevgilinin rəqibə uymasından şikayətlənir. Bu qəzəllərin məzmunu kimi, bədii təsvir və ifadə vasitələri də orta əsr şeirində çox işlənən, hətta bir qismi sabitləşmiş söz və ifadələrdən ibarət idi. Aşiq çox vaxt özünü Məcnunla, sevgilisini isə Leyli ilə müqayisə edirdi. Pərvanə, şəm kimi obrazlardan, Adəm, Zökhak, Kəbə, Babil kimi dini, əfsanəvi, coğrafi adlardan tez-tez istifadə olunurdu.

Şairin yetkin vaxtında, XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlində yazdığı lirik şeirlərin bir qismi ictimai mövzudadır. Məhəbbət və gözəllik dünyasında yaşayan aşıqdən fərqli olaraq, buradakı lirik qəhrəman mübarizə meydanında çarpışan müdrik və atəşin vətəndaşdır. Onun arzusu “dilbər-i hürriyyət”ə çatmaqdır. Mövcud cəmiyyətin ziddiyyətlərini dərindən başa düşən bu qəhrəman üçün həyat zindandır:

*Mən bələ əsrarı qana bilmirəm,
Qanmaz olub da dolana bilmirəm!..
Neyləməli, göz görür, ağlum kəsir,
Mən günəşi göydə dana bilmirəm.
Derlər usan, hərzə-vü hədyan demə,
Güc gətirir dərd, usana bilmirəm!*

Şairə görə dünyada insan ya avam olmalı, şüursuz, idraksız, duyğusuz bir ömür keçirməli, ya da mübarizə aparmalı, həqiqi həyata çatmalıdır. Sabirin lirik qəhrəmanı min bir əzab və əziyyətə düşsə də, şüurlu, mübariz bir həyat keçirməyi üstün tutur. Şüur, düşüncə, duyğu isə onun nəzərində həyat, azadlıq, xoşbəxtlik uğrunda mübarizə onun üçün əsas amillərdəndir.

Bədii yaradıcılığa lirik şeirlərlə başlayan və sonralar da bir çox lirik şeirlər yazan Sabir ədəbiyyat tarixində dahi satirik kimi məşhurlaşmışdır. Zəmanə onu 1905-ci il inqilabının sənətkarları sırasına daxil edərək, uzun zaman təbiətində gizli qalan böyük bədii iqtidarı üzə çıxarmışdır.

Sabirin satirik üslubu birdən-birə formalaşmamışdır. Bu nöqtəyə çatana qədər o, uzun bir hazırlıq mərhələsi keçmişdir. Hələ çox-çox əvvəllər gənc şair mürtəcə adamlara, gerilik və mövhumata tənqidi yanaşmağa başlamışdı. 1905-ci il inqilabı isə Sabirin dünya baxışında və bədii yaradıcılığında əsaslı dönüş əmələ gətirmişdir. Şair inqilabi hərəkata rəğbət bəsləmək, özünəməxsus üslubda ideyalar təbliğ etmək dərəcəsinə yüksəlmişdir. Əsərlərində ictimai məzmun, siyasi pafos güclənmiş, onda vətənpərvərlik, inqilabi-demokratik ideyalar, yüksək mənada xəlqilik xüsusiyyətləri qüvvətlənmişdir.

Sabirin bədii forma sahəsində də böyük bir novator səviyyəsinə qaldıran, onun əsərlərini demokratik bədii formanın parlaq timsalına çevirən yenə həmin tarixi dövr - 1905-ci il inqilabı olmuşdur.

1905-ci ilin şüurlarında əmələ gətirdiyi yeniliyə, sosial və milli oyanışa sevinən Sabir irticaçıların bu tarixi inkişafdan narazılığı görüb onları istehzalılı güllüslə qarşılayırdı. Bu, şairin inqilabi özünəməxsus bir yol ilə alqışlaması, onun tarixi əhəmiyyətini qiymətləndirməsi demək idi.

Dövrün ən ciddi sosial-siyasi münasibətlərini, müxtəlif ictimai baxışları çox canlı, həyati şəkildə, hətta bir çox hallarda məişət səhnələri ilə əks etdirən Sabirin fikir və xəyalının mərkəzində xalq dururdu. Əsərdən əsərə keçərək qüvvətlənən, daim yeni məna və ifadə formaları alan xalq mövzusu idi. Özü də bu mövzu müxtəlif bədii üsullarla işlənmişdir.

Əsərlərinin bir qismində Sabir zəhmətkeşlərin qüdrətli müdafiəçilərindən biri olaraq bilavasitə xalqı öz haqqını başa düşməyə, birləşməyə çağırır. O, əməkçi insana məhəbbətini açıq bildirərək, “böyüklərin”, “zorbaların” zülmündən nifrətlə danışır. Belə əsərlərində o, fikirləri öz dilindən söyləyir. Əsərlərinin çoxunda isə şair istismarçı siniflərin nümayəndələrini danışdırmaq üsulundan istifadə edir. Belə əsərlərdə mənfi surətin özü eyiblərini etiraf edib daxili aləmini açır. O, öz sözləri ilə oxucunu özünə güldürür. Başdan ayağa kinayə və istehza ifadə edən belə şeirlərə “satirik monoloq” adı vermək olar.

Sağlığında Sabir əsərlərini kitab halında görə bilməmişdi. Tiflisdən A.Səhhətə yazdığı 27 iyun 1911-ci il tarixli son

məktubunda ona vəsiyyəət etmişdi ki: **“Ölürsəm, qəm etmərəm; çünki, bilirəm, siz asarımı təb etdirərsiniz”**. O, yanılmamışdı. Şairin vəfatından bir il sonra - 1912-ci ildə Sabirin əsərləri həyat yoldaşı Billurnisə xanımın, dostları Abbas Səhhət və Mahmudbəy Mahmudbəyovun gərgin əməyi ilə xalqdan yığılan ianə hesabına **“Hophopnamə”** adı ilə kitab şəklində çapdan çıxdı. 1914-cü ildə **“Hophopnamə”**nin daha təkmil nəşri oxucuların ixtiyarına verildi. Həmin nəşrlərə A.Səhhətin müqəddimə kimi yazdığı məqalələri sabirşünaslığın gələcək inkişafı üçün özül daşları rolunu oynadı.

“Hophopnamə”nin yeni nəşri üçün Azərbaycan Demokratik Respublikası dövründə də cəhd edildi. Lakin vaxt və tarixi hadisələrin gedişi buna imkan vermədisə də, 1922-ci ildə Əlisgəndər Cəfərzadənin tərtibi ilə şairin kitabı yenidən və xeyli təkmilləşmiş halda işıq üzü gördü. Elə həmin il Nəriman Nərimanovun təşəbbüsü ilə Sabirə Bakıda heykəl qoyuldu. Sabir irsinə maraq getdikcə güclənməyə başladı. Əsərləri S.Hüseyn (1934), H.Səmədzadə (1948) və M.Məmmədovun tərtibi ilə (1962, 65; 1976, 1980, 1992, 2004, 2005) nəşr olundu, şairin həyat və yaradıcılığı haqqında məqalələr və monoqrafiyalar çap etdirildi, dissertasiyalar müdafiə olundu.

Qeyd edək ki, şairin anadan olmasının 100 illiyi ilə əlaqədar buraxılan üçcildlik “Hophopnamə”nin ən mükəmməl nəşri hesab olunur. Sonrakı nəşrlərin əsasında da həmin üçcildlik dayanır. Sabirin əsərləri rus, ukrayna, gürcü, tatar, fars, ingilis və s. dillərə tərcümə olunmuş, keçmiş sovet məkanından başqa İran, Türkiyə, ABŞ və s. ölkələrdə də çap edilərək geniş yayılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 7 may 2019-cu il tarixli, 211 nömrəli Qərarı ilə Mirzə Ələkbər Sabir Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir.

2020

Babayeva, G. “Molla Nəsrəddin” və özbək satirik ədəbiyyatı / Gülbəniz Babayeva // Müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq / AMEA, N.Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu.- 2020.- №1.- S.184-190.
[http://www.anl.az/down/megale/muq_edebyyat/2020/01/776165\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/muq_edebyyat/2020/01/776165(megale).pdf)

Məqalədə əsrlərcə davam edən Azərbaycan-Özbəkistan ədəbi əlaqələrindən və bu əlaqələrin XX əsrin əvvəllərində yaranan və formalaşan “Molla Nəsrəddin” satirik jurnalının təmsalında yeni mərhələyə qədəm qoymasından bəhs olunur. Bildirilir ki, Azərbaycan satirik mətbuatının zirvəsi olan “Molla Nəsrəddin” jurnalı 25 illik fəaliyyəti dövründə Yaxın Şərq və Orta Asiya xalqlarının həyatında baş verən ictimai-siyasi və ədəbi-mədəni hadisələri öz səhifələrində geniş işıqlandırmış, Şərq dünyasında milli azadlıq hərəkatına təkan vermiş, xalqların müstəqillik uğrunda mübarizəsini müdafiə etmiş və onların haqq səsinə dünyaya çatdırmışdır. “Molla Nəsrəddin” jurnalı digər türk xalqları ilə yanaşı, Özbəkistanda gedən prosesləri diqqətlə izləmiş və baş vermiş hadisələrə fəal münasibət bildirmişdir.

Əfəndiyev, T. Sabir satirasında özünütanıma və milli kimlik / Timuçin Əfəndiyev // 525-ci qəzet.- 2020.- 25 sentyabr.- S.10-11.
<http://www.anl.az/down/megale/525/2020/sentyabr/44.htm>

Məqalədə Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığında, onun satirasında milli özünütanıma, özünüdərketmə prosesindən bəhs olunur. Müəllif yazır ki, Sabirin şeirlərində milli kimlik, vətəndaşlıq, milli yaddaş kodları satirik formada təzahür edir. Onun bütün şeirləri xalqın milli qürurunun, oyanan vicdanının, keçmiş yaddaşının ifadəsidir. Bu mənada Sabirin poeziyası tamamilə yeni bir məzmun daşıyır. Lakin müəllif məqalədə şairin poetikasında bu problemə çox az əhəmiyyət verildiyini, onun yaradıcılığının yalnız bəzi ədəbi parametrlər, daha çox, ideoloji, sosioloji yöndən tədqiq edildiyini təəssüf hissi ilə oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

Məqalədə həmçinin, M.Ə.Sabirin Cənubi Azərbaycanda baş verən ictimai-siyasi proseslərə həsr etdiyi şeirlərindən də bəhs olunmuşdur.

Ələkbərli, F. Mirzə Ələkbər Sabirin dünyagörüşündə azərbaycançılıq və beynəlmiləçiliyin sintezi / Faiq Ələkbərli // Türküstan.- 2020.- 15-21 sentyabr.- S.10.

[http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/sentyabr/716999\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/sentyabr/716999(meqale).pdf)

Türküstan.- 2020.- 29 sentyabr.- 5 oktyabr S.10.

[http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/sentyabr/719785\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/turkustan/2020/sentyabr/719785(meqale).pdf)

Məqalədə Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığında azərbaycançılıq və beynəlmiləçilik ideyalarından bəhs olunmuşdur.

Müəllif məqalədə ilk öncə Sabirin islamiyyətə və onun yeniləşməsi ilə bağlı yazdığı əsərlərə diqqəti cəlb etmiş və Sabirin islam dinini dərindən bilən, ona bağlı olan mütəfəkkirlərdən biri olduğunu qeyd etmişdir. Müəllif həmçinin, Sabir yaradıcılığında türkçülük ideyalarına da toxunmuş və bu böyük şəxsiyyətin həyatı boyu türk dili ideyasını müdafiə etdiyini, eyni zamanda ruslaşmış, avropalaşmış bəzi ziyalılardan, intelligentlərin türk dilinə xor baxmasına, bu dildə danışmağı və oxumağı özünə ayıb bilməsinə satirik mənada da olsa, öz etirazını bildirdiyini oxucuların diqqətinə çatdırmışdır.

Qasimbəyli, F. Mirzə Ələkbər Sabir və Hüseyn Cavid yaradıcılığında ortaq ideyalar / Fariz Qasimbəyli // // “Hüseyn Cavid əbədiyyəti” mövzusunda II respublika elmi konfransının materialları / AMEA: Hüseyn Cavidin ev muzeyi.- Bakı.- 2020.- 26 oktyabr.- S.92-96.

[http://www.anl.az/download/meqale/amea/konfrans/2020/806643\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/download/meqale/amea/konfrans/2020/806643(meqale).pdf)

Məqalədə XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində xalqın cəhalət buxovlarından azad olması üçün çalışan, əzmkarlıqla mübarizə aparan Azərbaycan türklərinin yetişdirdiyi iki böyük qələm ustası – Mirzə Ələkbər Sabir və Hüseyn Cavidin dil və üslub fərqliliklərinə baxmayaraq yaradıcılıqlarındakı bir sıra ortaq məqamlar nəzərdən keçirilir. Müəllif fərqli ədəbi cərəyanların nümayəndələri olmalarına baxmayaraq bu iki ölməz sənətkarın

mübarizəsində eyni ideya olan xalqı mövhumat və xurafat viruslarından xilas etməyin vacibliyi məsələsindən bəhs etmişdir.

Qasimbəyli, F. Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığında təsəvvüf fəlsəfəsinin təzahürü / Fariz Qasimbəyli // Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu / Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı.- 2020.- №1.- S.76-84.
[http://www.anl.az/down/megale/amea_az_edebiyyatshunasligi/2020/01/767341\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/amea_az_edebiyyatshunasligi/2020/01/767341(meqale).pdf)

Məqalədə Azərbaycanın satirik şairi Mirzə Ələkbər Sabirin sufizmə münasibəti və yaradıcılığında təsəvvüf fəlsəfəsinin təzahürü məsələsi araşdırılmışdır. Bildirilir ki, Sabiri dinə qarşı mübarizə aparan şair kimi qələmə verən keçmiş sovet sabirşünasları tərəfindən bu mövzu əsaslı və obyektiv tədqiqata cəlb olunmamışdır. Bu dövrdə Sabirin dini ruhlu əsərlərinin üzərindən sükutla keçən sabirşünaslar onun lirik əsərlərini də realist əsərlər kimi təqdim etməyə cəhd göstərmişlər. Halbuki, klassik Azərbaycan poeziyasında əsas ideya istiqamətlərindən birini təşkil etmiş təsəvvüf-təriqət fəlsəfəsi çox az bir hissənin məlum olmasına baxmayaraq Sabir yaradıcılığında da öz əksini tapmışdır.

Məqalədə eyni zamanda təsəvvüf fəlsəfəsinə, tarixinə qısa nəzər salınmış, onun islam dinilə bağlılığına, həmçinin ziddiyyətlərinə diqqət edilmiş, Qurani-Kərim ayələri işığında M.Ə.Sabirin dəyərli əsərləri təhlil olunmuşdur.

Qəhrəmanova, U. Cəlil Məmmədquluzadənin Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığında mövqeyi / Ulduz Qəhrəmanova // Axtarışlar: ədəbiyyatşünaslıq, folklorşünaslıq, dilçilik və sənətsünaslıq / AMEA, Naxçıvan bölməsi.- 2020.- №1.- S.9-14.

[http://www.anl.az/down/meqale/ameanax/axtarishlar/2020/01/771349\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/ameanax/axtarishlar/2020/01/771349(meqale).pdf)

Məqələdə “Molla Nəsrəddin” jurnalı və bu jurnalın ətrafında toplaşan ziyalılardan, xüsusən Mirzə Ələkbər Sabir yaradıcılığında, Sabir - “Molla Nəsrəddin”, Sabir - Mirzə Cəlil əlaqələrindən bəhs olunur. Müəllif yazır ki, Sabirin əsl xalq şairi, inqilabçı satirik kimi yaradıcılığı 1905-ci ildən sonra, xüsusilə də “Molla Nəsrəddin” jurnalının nəşri ilə formalaşmışdır. Bu jurnal Sabiri mübariz, döyüşkən şair kimi yetişdirməklə bərabər, onun bir novator kimi Azərbaycan, Yaxın və Orta Şərqi xalqlarının poeziyasında yeni tipli satiranın banisi kimi yüksəlməsində mühüm və həlledici rol oynamışdır. Sabirin satirası ona görə yaşayır və sevilir-sevilir oxunur ki, o əsl həyat poeziyasıdır, “əsrin ayinəsidir”, “bir xalq ki öz qüsurlarını görür və bu qüsurlara gülür, deməli, o xalq oyanmışdır.

Məqələdə eyni zamanda görkəmli ədəbiyyatşünas alimlərin M.Ə.Sabir yaradıcılığı və “Molla Nəsrəddin” jurnalı haqqında fikirləri də yer almışdır.

Məmmədli, Ş. Mirzə Ələkbər Sabir poeziyasında Füzuli ənənələri / Şərqiyyə Məmmədli // Filologiya və sənətsünaslıq /

*Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası.-
2020.- №1.- S.38-42.*

[http://www.anl.az/down/meqale/amea_fs/2020/01/774535\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/amea_fs/2020/01/774535(meqale).pdf)

Məqalədə XX əsrin böyük satirik şairi Mirzə Ələkbər Sabirin dahi şair M.Füzuli ədəbi məktəbindən bəhrələnərək yazdığı əsərlər təhlil olunmuşdur. Burada hər iki sənətkarın əsərlərindən gətirilən bədii örnəklər fonunda müqayisəli təhlil aparılmış, araşdırma prosesində əsas etibarlı ilə ənənə və novatorluq məsələlərinə diqqət yetirilmiş, şairin əsərləri XX əsr tənqidi-realist poeziyası kontekstində canlandırılmışdır.

Məqalədə həmçinin, M.Ə.Sabir haqqında yazılmış tədqiqatçıların əsərlərindən də yaradıcı şəkildə bəhrələnilmişdir.

*Mirzə Ələkbər Sabir: “Şair elin, xalqın hökmranı və gözünün işığı olmalıdır”:
Mirzə Ələkbər Sabirlə müsahibə /
M.Ə.Sabir; müsahibəni apardı:
S.Mümtaz; təqdim etdi: E.Əliyev // Ədalət.- 2020.- 1 iyun.- S.3.*

[http://www.anl.az/down/meqale/adalet/2020/iyun/709608\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/adalet/2020/iyun/709608(meqale).pdf)

Yazıda görkəmli ədəbiyyatşünas, alim Salman Mümtazın böyük şairimiz, satiranın ustası Mirzə Ələkbər Sabir haqqında yazdığı “Sabir haqqında xatirələr” məqaləsində yer alan “böyük şairlə müsahibə”si öz əksini tapmışdır.

2021

Babayeva, G. “Molla Nəsrəddin” jurnalının Türkiyə satirik mətbuatı ilə qarşılıqlı əlaqəsi / Gülbəniz Babayeva // Müqayisəli ədəbiyyatşünaslıq / AMEA, N.Gəncəvi ad. Ədəbiyyat İnstitutu.- 2021.- №1.- S.20-26.

[http://www.anl.az/down/meqale/muq_edeb_ivvat/2021/01/775270\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/muq_edeb_ivvat/2021/01/775270(meqale).pdf)

Məqalədə XX əsrin əvvəllərində nəşrə başlayan “Molla Nəsrəddin” satirik jurnalının Yaxın və Orta Şərq xalqlarının zəngin ədəbiyyatına və satirik mətbuatına təsirindən bəhs olunur. Müəllif yazır ki, Türkiyədə bu satirik mətbuat orqanına yüksək qiymət verilmiş, onun təsiri ilə bir çox satirik qəzet və jurnallar nəşrə başlamışdır.

Məqalədə eyni zamanda türk satirik ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələri Namiq Kamal, Ziya Paşa və digərlərinin əsərlərinə molla-nəsrəddinçilərin yazdıqları bənzətmə, nəzirə və parodiyalar müqayisə və paralellər əsasında təhlil olunmuş, M.Ə.Sabir, S.Mümtaz, C.Cabbarlı, Q.Şərifzadə və başqa molla-nəsrəddinçilərin satirik əsərləri Namiq Kamalın yaradıcılığı ilə mövzu, ideya bağlılığı, sənətkarlıq xüsusiyyətləri, satirik ifadə tərzinə görə konkret nümunələr əsasında şərh olunmuşdur. Bununla yanaşı, akademik Həmid Araslımın, böyük türk ziyalıları Fuad Köprülünün, Əziz Nesinin “Molla Nəsrəddin” jurnalı və M.Ə.Sabir haqqında dəyərli fikirlərinə istinad edilmişdir.

*Əliyev, E. Mirzə Ələkbər Sabirlə müsahibə... /
Etibar Əliyev // Hürriyyət.- 2021.- 27-28
may.- S.13.*

[http://www.anl.az/down/megale/hurriyyet/
2021/may/746020.htm](http://www.anl.az/down/megale/hurriyyet/2021/may/746020.htm)

Yazıda 20 may 1884-cü ildə anadan olmuş şair, ədəbiyyatşünas, mətnşünas və biblioqraf, orta əsr əlyazmalarının kolleksiyaçısı Salman Mümtazın doğum günü münasibətilə onun Mirzə Ələkbər haqqında yazdığı “Sabir haqqında xatirələr” məqaləsində çox maraqlı məqamlardan biri olan böyük şairlə müsahibəsi verilmişdir. Müsahibədə Salman Mümtazın dahi Sabirə ünvanladığı ilk təxəllüsünüz olan “Hophop” sözünün mənası nədir və nə səbəbə bunu qəbul etmişiniz, nə səbəbə təxəllüsünüzü tez-tez dəyişdirirsiniz, Osmanlıların klassik şairlərindən kimləri bəyənirsiniz, “Molla Nəsrəddin”nin 18-ci nömrəsindəki “Gözəlim” ünvanlı şeirinizin 3 və 5-ci bəndlərinin ayrı bəhrədə olmasının səbəbi nədir və s. kimi suallara şairin maraqlı cavabları yer almışdır.

*Qəhrəmanova, U. “Molla Nəsrəddin”
jurnalında Mirzə Ələkbər Sabir imzaları /
Ulduz Qəhrəmanova // Axtarışlar:
(ədəbiyyatşünaslıq, folklorşünaslıq, dilçilik
və sənətsünaslıq) / AMEA, Naxçıvan
bölməsi.- 2021.- №1.- S.9-17.*

[http://www.anl.az/down/megale/ameanax/
axtarishlar/2021/01/770838\(megale\).pdf](http://www.anl.az/down/megale/ameanax/axtarishlar/2021/01/770838(megale).pdf)

Məqalədə M.Ə.Sabirin “Molla Nəsrəddin” jurnalında çap etdirdiyi məqalələrində istifadə etdiyi imzalardan bəhs olunur. Müəllif yazır ki, 1906-cı ilin aprelində nəşrə başlayan “Molla Nəsrəddin” jurnalı Sabirin satirik istedadının qabarıq şəkildə meydana çıxması üçün ən münasib mətbuat orqanı oldu. “Molla Nəsrəddin” dövrü zaman etibarilə Sabir yaradıcılığında cəmi 5 ili (aprel 1906-mart 1911) əhatə etsə də, bu az müddətdə Sabir bir satirik sənətkar kimi tək-cə öz vətənində deyil, onun sərhədlərindən çox-çox uzaqlarda da tanındı.

Müəllif məqalədə həmçinin M.Ə.Sabirin gizli, satirik imzalarının adlarını qeyd etmişdir.

Məmmədli, Ş. Mirzə Ələkbər Sabir poeziyasında Füzuli ənənələri / Şərqiyyə Məmmədli // Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı / AMEA, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu.- 2021.- №1.- S.84-89.

[http://www.anl.az/down/meqale/amea_az_edebiyatshunasligi/2021/01/773786\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/amea_az_edebiyatshunasligi/2021/01/773786(meqale).pdf)

Məqalədə XX əsrin böyük satiriki Mirzə Ələkbər Sabirin dahi şair Məhəmməd Füzuli yaradıcılığından bəhrələnərək yazdığı əsərləri təhlil edilmişdir. Burada hər iki sənətkarın əsərlərindən gətirilən bədii örnəklər fonunda müqayisəli təhlillər aparılmışdır. Araşdırma prosesində əsas etibarilə ənənə və novatorluq məsələlərinə diqqət yetirilmiş, şairin əsərləri XX əsr tənqidirealist poeziyası kontekstində canlandırılmışdır.

2022

Akimova, E. Mirzə Ələkbər Sabir və uşaq ədəbiyyatı: Mirzə Ələkbər Sabir - 160 / Elnarə Akimova // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 14 may.- S.16-17.

<http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2022/may/796426.htm>

Məqələdə M.Ə.Sabirin yaradıcılığından, xüsusilə də uşaq ədəbiyyatının inkişafındakı xidmətlərindən bəhs olunur. Qeyd olunur ki, bir əsrə yaxın müddətdə bu şeirlər milli ruhumuzun ən dəyərli cəhətlərinin balalarımıza tanıtılmasında, onların dilimizə bağlılığında, yurdumuzu, təbiətimizi, vətənimizi sevməsində mühüm rol oynadı.

“Beynəlmiləl” kimi son dərəcə ciddi şeiri yazan qələmədən incə ruhlu uşaq şeirlərinin də çıxdığını söyləyən müəllif yazır ki, Sabir məktəbdarlıqla yanaşı, “Dəbistan” və “Rəhbər” jurnallarında, “Birinci il”, “İkinci il”, “Yeni məktəb” dərsliklərində, həmçinin “Səda”, “Həqiqət”, “Günəş” və s. qəzetlərdə daim əsərləri ilə iştirak etmiş, “Yaz günləri”, “Uşaq və buz”, “Qarınca”, “Cütçü”, “Molla Nəsrəddinin yorğanı” kimi şeir və mənzum nağılları, həmçinin İ.Krılovdan tərcümə etdiyi “Qarğa və Tülkü” təmsilini qələmə almışdır.

Turan, A. Mirzə Ələkbər Sabir, Əli bəy Hüseynzadə və ... Fikrət Sadıq / Azər Turan // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 28 may.- S.11.

<http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2022/may/799052.htm>

Məqalədə Sabirin ilk məşhur şeiri olan, 1905-ci il iyulun 5-də erməni-müsəlman qırğınları əsnasında hər iki tərəfə xitabən Əli bəy Hüseynzadənin iyunun 7-də “Həyat” qəzetində dərc etdiyi “Dövri-isləhatdır, sülhü səlah əyyamıdır! // Arkadaşlar, sülh edin, sülh etmənin həngəmidir!” misrası ilə başlayan şeirinə nəzirə olaraq qələmə aldığı və sonralar ədəbiyyat tariximizdə “Beynəlmiləl” adı ilə tanınan şeirindən bəhs olunur, Sabirin “Müsəlman və erməni vətəndaşlarımıza” şeirini Əli bəy Hüseynzadənin “Pəncələşmək müqtəza bu narəva halət ilə” misrası ilə başlayan “Sülhə dəvət” şeirindən ilhamlanaraq yazdığını, hətta Əli bəy Hüseynzadənin Sabirin bu məşhur şeirini redaktə də etdiyini vurğulayır.

Camalov, K. Gəncliyimizə və gələcəyimizə dahiyənə Sabir münasibəti / Kamal Camalov // 525-ci qəzet.- 2022.- 28 aprel.- S.13.

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2022/aprel/793738.htm>

Məqalədə M.Ə.Sabirin uşaq və yeniyetmələrin xoşbəxt gələcək görüşü ruhunda böyüməsi, onların hərtərəfli inkişaf etmiş şəxsiyyət kimi formalaşdırılması istiqamətində qələmə aldığı şeirlərdən bəhs olunmuşdur. Müəllif məqalədə pedaqoq və maarifçi Sabiri uşaq ruhunun bilicisi adlandırmışdır. Bildirmişdir ki, Sabir tək uşaq şeirləri yazmaqla işini bitmiş hesab etməmiş, həmçinin,

hansı üsul, vasitə və tərzlərdən istifadə etməyin yollarını da göstərmişdi.

Əliyeva, M. Humanist və demokratik ideyalar qarçısı / Mehparə Əliyeva // Respublika.- 2022.- 28 may.- S.22.
[http://www.anl.az/down/meqale/respublika/2022/may/799432\(meqale\).pdf](http://www.anl.az/down/meqale/respublika/2022/may/799432(meqale).pdf)

Məqalədə Azərbaycan satirik şeirinin görkəmli nümayəndəsi, milli ədəbiyyatımızda tənqidi realizmin banisi M.Ə.Sabirin həyat və özünəməxsusluğu, orijinallığı ilə seçilən ədəbi yaradıcılığından bəhs olunur.

Həsənov, M. İlber Ortaylının tanıdığı və sevdiyi Sabir: Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illiyi ərafəsində düşüncələr / Müsəllim Həsənov // 525-ci qəzet.- 2022.- 26 may.- S.11.
<http://www.anl.az/down/meqale/525/2022/may/798425.htm>

Məqalədə Ankara Universitetinin professoru İlber Ortaylının Azərbaycan satirik ədəbiyyatının ən görkəmli nümayəndəsi M.Ə.Sabirin bənzərsiz yaradıcılığı haqqında müsahibəsi təqdim olunur.

Həsənov, M. Təzə dövrün köhnə dərdləri: Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illiyi ərafəsində düşüncələr / Müsəllim

Həsənov // 525-ci qəzet.- 2022.- 25 may.- S.14.

<http://www.anl.az/down/meqale/525/2022/may/798086.htm>

Məqalədə Azərbaycan ədəbiyyatının həmişəyaşar şairi M.Ə.Sabirin həyatına, yaradıcılığına biganə münasibətdən, şairin vaxtsız ölümündən, eyni zamanda bu gündə öz aktuallığını itirməyən yaradıcılığından bəhs olunur.

Lalə. “Sabir poeziya günləri” beynəlxalq ədəbiyyat festivalına çevrilə bilər / Lalə // Mədəniyyət.- 2022.- 13 may.- S.3.

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyye/2022/may/796076.htm>

Məqalədə Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illiyi münasibətilə müxtəlif tədbirlər və layihələrin təşkil olunacağı və ənənəvi hal alan “Sabir poeziya günləri”nin yenidən keçiriləcəyi barədə oxuculara məlumat verilmişdir.

Məhəmməd zadə, M. Sabir yaşasaydı... / Mirzəbala Məhəmməd zadə; təqdim etdi: N.Cabbarlı // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 28 may.- S.15.

<http://www.anl.az/down/meqale/edebiyat/2022/may/799109.htm>

Məqalədə Nikpur Cabbarlının təqdimatında dahi şairin 160 illik yubileyi ərəfəsində Azərbaycan milli hərəkatının və siyasi

mühacirətinin görkəmli şəxsiyyətlərindən olan Mirzə Bala Məhəmmədzadənin indiyədək elmi dövriyyədən kənar qalmış “Sabir yaşasaydı..” yazısı təqdim edilmişdir. M.Ə.Sabirin vəfatının 25 illiyi münasibətilə “Kommunist” (Bakı) qəzetində dərc edilmiş bir xatirəyə cavab kimi qələmə alınmış bu yazı Azərbaycan mühacirətinin mətbu orqanı olan “Qurtuluş” (Berlin) məcmuəsinin 1936-cı il 23-cü sayında (s. 7-9) işıq üzü görmüşdür.

Məhərrəmli, Q. Mirzə Ələkbər Sabir - 160: “Məktəb” jurnalı Sabir yaradıcılığı haqqında / Qulu Məhərrəmli // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 28 may.- S.21.

<http://www.anl.az/down/megale/edebiyat/2022/may/799166.htm>

Məqalədə M.Ə.Sabirin Azərbaycan uşaq ədəbiyyatına bəxş etdiyi nadir incilərdən və ölməz şairin yaradıcılığına böyük diqqət yetirən, onun şeirlərini təbliğ edən “Məktəb” jurnalından bəhs olunur. Qeyd olunur ki, Sabir yüksək pedaqoji təcrübəsi və duyumu olan bir müəllim kimi uşaqların psixologiyasına, onların maraq dünyasına gözəl bələd idi və bu səbəbdən də yazdığı bir-birindən gözəl şeirləri bu gün də sevilə-sevilə oxunur. Bu ölməz yaradıcılığı yüksək qiymətləndirən “Məktəb” jurnalından bəhs edən müəllif bildirir ki, böyük şairin vəfatından bir neçə ay sonra nəşrə başlamış bu jurnal öz səhifələrində mütəmadi olaraq Sabir yaradıcılığına geniş yer verir, şeirlərini təkrar nəşr edirdi. Jurnal Sabirin xatirəsini əziz tutmağı özünə bir növ mənəvi borc bilirdi.

Sonda müəllif M.Ə.Sabirin 160 illik yubileyi ilə bağlı “Məktəb” jurnalının şair haqqında xüsusi nömrəsinin çap

olunduğunu bildirmiş və bu addımı böyük şairimizin ruhuna ehtiram və Sabirsevərlərə gözəl hədiyyə kimi qiymətləndirmişdir.

Sabirin satiraları müsəlman Şərqində intibah, oyanış səsləri idi...: Şamaxıda Sabir poeziya günü // Mədəniyyət.- 2022.- 17 iyun.- S.1;4.

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2022/iyun/802151.htm>

Məqələdə görkəmli şair, maarifçi-pedaqoq Mirzə Ələkbər Sabirin anadan olmasının 160 illiyi, həmçinin söz ustasının adı ilə şərəflənən, 1962-ci ildə əsası qoyulan poeziya bayramının - “Sabir poeziya günləri”nin 60 illik yubileyləri çərçivəsində təşkil olunan mədəni tədbirlərdən bəhs olunur.

“Sabirin sənəti və müasir dövr” - elmi sessiya // Mədəniyyət.- 2022.- 22 iyun.- S.3

<http://www.anl.az/down/meqale/medeniyyet/2022/iyun/803003.htm>

Məqələdə AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda görkəmli satira ustası, ölməz şair M.Ə.Sabirin 160 illik yubileyinə həsr olunmuş “Mirzə Ələkbər Sabirin sənəti və müasir dövr” mövzusunda keçirilən elmi sessiyadan bəhs olunur. Bildirilir ki, sessiya iştirakçıları “Mirzə Ələkbər Sabir və özbək ədəbiyyatı”, “Mirzə Ələkbər Sabir təsviri sənətdə”, “Mirzə Ələkbər Sabir Azərbaycan mühacirət mətbuatında” və digər mövzularda məruzə ilə çıxış ediblər.

Tahirli, A. Sabir fenomeni Azərbaycan mühacirət mətbuatında / Abid Tahirli // 525-ci qəzet.- 2022.- 17 iyun.- S.12.
<http://www.anl.az/down/meqale/525/2022/iyun/802369.htm>

Məqalənin əvvəlində AXC-nin süquta uğradıqdan sonra Türkiyədə məskunlaşan cümhuriyyət liderlərinin mətbu orqanlarda nəşr etdikləri totalitar sovet rejimi və kommunist diktaturasına qarşı müxtəlif istiqamətlərdə barışmaz ideoloji mücadiləsindən bəhs olunur. Qeyd olunur ki, “Azəri Türk”, “Odlu türk”, “Bildiriş”, “Azərbaycan yurd bilgisi”, “Qurtuluş”, “İstiqlal”, “Azərbaycan”, “Mücahid” və s. kimi qəzet və jurnallarda dərc olunan məqalələr yeni dövr milli ədəbiyyatşünaslığının yaranması və inkişafında mühüm rol oynamışdır.

Müəllif yazır ki, mühacirət mətbuatının, mühacirət ədəbiyyatşünaslığının ən çox müraciət etdiyi ədəbi simalardan biri də poeziyada yeni mərhələ açan və məktəb yaradan M.Ə.Sabirdir. Məhs mühacir mətbuatda M.Ə.Sabirin həyat və yaradıcılığından ayrıca bəhs edən yazılar böyük satirik şairin keşməkeşli ömür yolu, fəaliyyəti, silahdaşları ilə daha yaxından tanış olmaq imkanı yaradır.

Turan, A. Mirzə Ələkbər Sabir, Əli bəy Hüseynzadə və... Fikrət Sadıq / Azər Turan // Ədəbiyyat qəzeti.- 2022.- 28 may.- S.11.

<http://www.anl.az/down/megale/edebiyat/2022/may/799052.htm>

Məqalədə Mirzə Ələkbər Sabir və Əli bəy Hüseynzadə münasibətlərindən bəhs olunur. Müəllif bildirir ki, Sovetlər dönəminin ədəbiyyatşünasları bu iki böyük insanı, bir-birinə yad, yabançı müstəvidə təqdim ediblər. Lakin üstündən 115 il keçəndən sonra Sabir hələ də Əli bəy Hüseynzadənin yanındadır.

Yunisli, F. Vətənə və xalqa sonsuz sevgi örnəyi: “Ömür vəfa etsəydi, sümüklərini də xalqının yolunda qoyardım...” / Fariz Yunisli // Mədəniyyət.- 2022.- 27 may.- S.6.
<http://www.anl.az/down/megale/medeniyye/2022/may/798758.htm>

Məqalədə dahi şair M.Ə.Sabirin həyatı və Azərbaycan ədəbiyyatına bəxş etdiyi əvəzsiz və ölməz yaradıcılıqdan bəhs olunmuşdur.

Müəllif yalançı mollaların onun qətlinə fərman verdiklərini (Balaxanı məktəbində ona atəş açılmışdı və şair təsadüfən sağ qalmışdı) bilsə də, xalqın malına göz dikən acgöz məmurların hədəfinə çevrilsə də, haqqın, haqlının yanında olduğu üçün zərrəcə bədgüman olmadığını, cəmiyyətin dərdlərinə təhsildən, özünüdərkdən savayı çarə olacaq ikinci bir vasitə görmədiyini, onun məktəblə, elmlə bağlı çağırışlarının mürgülü kütlənin daha dərin yuxuya dalmasını arzulayan millət qənimlərinin yuxusuna haram qatdığını, cənub küləyinin gətirdiyi, din pərdəsinə bürünmüş, Kərbəla hadisələri fonunda sadə camaatın duyularını əsir alan xurafatın, “kim daha çox göz yaşını tökdürə bilər” deyə

yarışa girənlərin qarşısında mətin dayandığını yazır, din işbazlarının əməllərinə qarşı həmişə küləkdən ayıq olan şairin dayanmadan satira mərmiləri saçdığını qeyd edir.

Məqalədə həmçinin şairin uşaqlar üçün qələmə aldığı, hər birimizin yaddaşına əbədi yazılan şeirlərinə diqqət çəkilir, bu bədii nümunələr ana təmənnasızlığı kimi dəyərli, əziz hesab edilir.

MÜNDƏRİCAT

Tərtibçidən.....	3
Mirzə Ələkbər Sabirin həyat və yaradıcılığı haqqında.....	4
Məqalələr.....	13